

SAKSBEHANDLER

Lars Bru
Kristine Johansen

VÅR REF.
14/01794-2

DERES REF.
14/523

ARK. Forvaltningsarkivet
008.0

INNVALGSTELEFON**DERES DATO**

VÅR DATO
15.09.2014

TELEFAKS

+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Høring av forslag til endringer i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag og forskrift for motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag. Riksantikvarens uttalelse

Vi viser til høringsbrev fra Klima- og miljødepartementet av 10. juli 2014 med forslag til endringer i ovennevnte lov og forskrift.

Riksantikvaren er opptatt av at bruk av landskap skjer på kulturminnene og kulturmiljøenes premisser. De er viktige elementer i våre omgivelser og gir landskapet den historiske dimensjonen som er så viktig i en helhetlig miljøforvaltning. Som vi kommer nærmere tilbake til nedenfor, utgjør motorferdsel, spesielt barmarkskjøring, en betydelig risiko når det gjelder skade på kulturminner i utmark. Riksantikvaren vil derfor advare mot en oppmykning av dagens regler for motorferdsel i utmark.

I forslaget til endringer i lov og forskrift vedrørende motorferdsel i utmark, er det for snøscooter (beltemotorsykel) forutsatt at det skal utarbeides arealplan eller reguleringsplan for dette formålet. Kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen og Sametinget er høringsinstanser i slike planer, og er også gitt innsigelsesmyndighet dersom nasjonale eller viktige regional kulturminneinteresser er truet av tiltak i planen. Riksantikvaren ser det som er fordel at nettopp plan- og bygningsloven ligger til grunn for håndtering av dette saksfeltet da det gir kulturminneforvaltningen en anledning til å vurdere tiltakene i lys av et helhetlig perspektiv på kulturminner, kulturmiljøer og landskap. At departementet også understreker betydningen av at kommunene tidlig i en planleggingsprosess tar kontakt med aktuelle sektororganer, ser vi som viktig for å kunne få til gode løsninger i slike saker.

Undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 gjelder for reguleringsplaner men ikke for kommuneplaner. Selv om det er forutsatt i kommuneplan at snøscooterløypene skal etableres uten terrenginngrep og kun skal foregå på vinterføre, viser erfaringer at dette dessverre ikke alltid følges opp. Selv om en snøscooterløype er akseptert på kommuneplan-nivå, betyr ikke dette at den er avklart når det gjelder forholdet til automatisk fredete kulturminner, jf. kulturminneloven § 8 fjerde ledd. Motorferdsel utgjør et tiltak som er egnet til å skade automatisk fredete kulturminner, og som ved konflikt derfor er forbudt etter kulturminneloven § 3. Dersom traseer for motorferdsel i

utmark ønskes fastsatt gjennom reguleringsplan, vil fylkeskommunen og Sametinget som regional kulturminnemyndighet vurdere behovet for undersøkelser etter kulturminneloven § 9. Der det avdekkes konflikt mellom automatisk fredete kulturminner og foreslåtte traseer, vil traseene enten måtte flyttes eller det må innhentes tillatelse etter kulturminneloven § 8 fjerde ledd fra Riksantikvaren, normalt på vilkår om gjennomføring av en arkeologisk granskning.

I forslaget til endring av § 4 a står det at løypene ikke skal legges i verneområder eller foreslåtte verneområder. I omtalen av paragrafen er ikke verneområde-begrepet nærmere definert, men vi går ut fra at det innbefatter også områder som enten er vernet etter kulturminneloven eller etter plan- og bygningsloven. Vi anbefaler at dette tydeliggjøres ved utsendelsen av den endelige lovendringen.

Forskriftens § 9 slår fast at Fylkesmannen kan bestemme at det er forbudt med motorferdsel i bestemte tidsrom, for hele kommunen eller deler av den, når det anses nødvendig for å ivareta reindrifts- eller viltinteresser eller andre interesser som motorferdselslova skal ivareta. I lovens § 1 (formål) heter det, sitat: «*Formålet med denne lov er ut fra et samfunnsmessig helhetssyn å regulere motorferdselen i utmark og vassdrag med sikte på å verne om naturmiljøet og fremme trivselen.*» Riksantikvaren antar at vern av kulturminner i utmark inngår i det samfunnsmessige helhetssynet som loven skal ivareta. Motorisert ferdsel i utmark kan skade kulturminner. Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) har på oppdrag fra Riksantikvaren i perioden 2000 til 2011 registrert skadefrekvens og årsaksforhold for kulturminner i Kautokeino¹. I denne perioden har det vært en økning i skadefrekvensen fra lavest 0,4% per år til 1,71% per år i perioden 2006-2011². NIKU viser til at barmarkskjøring er den viktigste skadeårsaken, både som enkeltstående skadeårsak og som del av et sammensatt bilde. Når det gjelder kulturminnene i Kautokeino, regner NIKU med at motorisert ferdsel i utmark vil være en trussel for kulturminnene. Slik Riksantikvaren ser det, bør det også være mulig å forby motorisert ferdsel i bestemte områder for å hindre at kulturminner skades eller ødelegges. Selv om det er et generelt forbud i kulturminneloven § 3 mot å skade automatisk fredete kulturminner, tilsier erfaringene vist til over at særlig barmarkskjøring kan medføre slik skade. Et forbud mot motorferdsel i bestemte områder vil trolig være mer effektivt enn å vise til det generelle forbudet i kulturminneloven. Gjennom et slikt vedtak kan også et større område rundt kulturminnene sikres. Riksantikvaren vurderer det slik at kommunen gjennom aktiv bruk av kommuneplanen og i samarbeid med den regionale kulturminneforvaltningen, kan avsette områder som vil være aktuelle for ferdselsforbud til hensynssone c), eventuelt med retningslinjer.

Sammendrag

Riksantikvaren anser at plan- og bygningsloven er et godt verktøy for å avklare eventuelle konflikter mellom snøscooterløyper og kulturminner. Vi understreker viktigheten av å legge regional kulturminneforvaltnings vurdering av eventuelt konfliktpotensial til grunn for planlegging av slike traseer, særlig når det gjelder potensialet for automatisk fredete kulturminner. I utmarksområder er det fortsatt svært mange uregistrerte automatisk fredete kulturminner. Når det gjelder begrepet

¹ Alma Thuestad: NIKU Tema 42 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Guovdageainnu suohkan / Kautokeino kommune, Finnmark 2011

² I 2011 viste kartleggingen at 14 kulturminner var skadet siden 2006 og tre ble ikke gjenfunnet.. 8,54% av kulturminnene var skadet siden 2006, eller m.a.o. 1,71 %. I alt 164 kulturminner ble kontrollregistrert

verneområder, anbefaler vi at det presiseres at det innbefatter alle typer verneområder, inkludert områder vernet etter kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Vi ber også departementet vurdere mulighetene for å gi Fylkesmannen myndighet til å fatte vedtak om ferdselsforbud i områder med automatisk fredete kulturminner etter innspill fra den regionale kulturminneforvaltningen og/eller kommunen. Dette for å forhindre skade på kulturminner ved barmarkskjøring.

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur

Vennlig hilsen

Marit Huuse (e.f.)
Avdelingsdirektør

Leidulf Mydland

Kopi til: Miljødirektoratet - Trondheim, Postboks 5672 Sluppen, 7485 TRONDHEIM